

مدح آموزگار

در اسلام

تعلیم و تربیت
مادی

تربیت علمی و تربیت فکری
در علوم انسانی

* تعلیم و تربیت اسلامی به یک تعبیر
تجزیاً از خواسته‌های نفسانی به آن چیزهایی
است که مطلوب رب است .

* یکی از هدفهای تربیت اسلامی تشویق
جوانان به خضوع و خشوع در پیشگاه خداوند
است .

اساس تقسیم بندی هدف های تربیت

۱- آخرت طلبی - دنیاگرایی

برای هدف جوئی و هدف یابی اساس و پایه‌هایی مینوانیم قائل باشیم یکی از این مبناها را می‌توانیم جهت‌گیری بسوی آخرت - طلبی یا دنیاگرایی قرار دهیم.

بر اساس اینکه ما گرایش به آخرت یا دنیا داشته باشیم اهداف ما متفاوت خواهند شد، بلکه متباین خواهند بود. اگر ما راجحان را به زندگی آخرت بدهیم و آنرا بهترین زندگی بدانیم هدفهای ما شکل ویژه‌ای خواهند داشت، و در اینصورت دنیا بر ما ناچیز جلوه خواهد کرد و ما را نخواهد گرفت.

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ

وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوَكَّانُوا يَعْلَمُونَ . ۲۴

و نیست این زندگی دنیا مگر بازیچه و بازدارنده از منافع، همانا زندگی بازیسین است که زندگی واقعی است اگر مردم بدانند. خداوند، این توجه به قیامت و کوچک شمردن دنیا را دانائی (علم) می‌شمارد. و هدف تربیت تحقق یا افزایش اینگونه دانائی است. اگر قیامت را بعنوان هدف قرار دهیم یعنی زندگی دیگر را برگزینیم و این زندگی را مقدماتی پنداریم در اینصورت رفتار ما صورتی دیگر پیدا خواهد کرد. کوشش خواهیم کرد که طبق فرامین خدا و رسول عمل کنیم. و کاری انجام دهیم که منجر به ثواب اخروی باشد. در نتیجه از خود پرستی، لذت جوئی و از پوچگرایی خواهیم رست زیرا توجه به

دنیا نهایتش پوچگرایی است. وقتی همه آنچه در دنیاست انسان را ارضاء نکند، و آخرت را هم انکار نمود، به پوچگرایی میرسد، و بسیاری از گروههای انسانی به این مهلکه افتاده‌اند. دنیا را بی فرجام پنداشته‌اند و زندگی طبیعی را از دست داده‌اند و بشکل حیوانی زندگی می‌کنند.

۲- هدفها بر پایه اصول دین - فروع دین

هدفیابی را میتوانیم بر پایه اصول یا فروع دین بگذاریم. اگر توجه به اصول یعنی (توحید، عدل، نبوت، امامت و معاد) داشته باشیم (در اینصورت هر کدام از اینها میتواند یک هدف به حساب آید. ما میخواهیم جوانان را موحد معتقد به قیامت و معتقد به کیفر و پاداش و یا معتقد به امامت که ادامه رسالت است و پای بند به ولایت فقیه تربیت نمائیم هر کدام از اینها میتواند یک هدف باشد در رابطه با توحید می‌فرماید:

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ (۲۵)

این خدای شماس است که نیست خدایی مگر او که آفریننده هر چیز است. بستایید او را که نگهدار همه موجودات است.

مامی خواهیم در مدارس خدایا بشناسند و بستایند و همه اهل وطن لاله‌الاله بگویند.

حضرت امام رضا فرمودند كَلِمَةُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي "لااله الاالله" قلعه من است هر کس

مجاور نیست .

ب - هدف دیگر که مطلوب طبع ما و ناشی از خودخواهی ماست علواست .

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَىٰ فِي الْأَرْضِ وَ جَعَلْ أَهْلَهَا شِيْعًا" (۲۶)

فرعون برتری جست بر زمین... و همه آنچه که بر دست فرعون است ضاهداف تربیتی اسلام است و ما عکس این را باید برگزینیم . فرعون مقام میخواهد و هرکدام از ما که به این معنی مقام جو هستیم فرعونی عمل می‌کنیم . از این اعتلاجویان در طول تاریخ بسیار بوده‌اند در عصر هریک از رسولان خدا ، یک فرعون یا یک جمعیت شیطان صفت حضور داشتند در عصر حضرت ابراهیم نمرود ، در عصر عیسی بن‌مریم روحانی نمایان یهود ، و در عصر رسول‌الله ابوسفیان ... در عصر امیرالمومنین ، معاویه و در عصر سالار شهیدان "یزید" و در عصر امام خمینی‌امثال رضاخان و محمد رضا سد راه حق بودند . پس مطلوب دیگر اعتلاجوئی است و در حالیکه هدف تربیت اسلامی نمی‌باشد . رسولان هشدار میدهند :

و ان لاتلوا علی‌الله

وزنهار برخدا تکبر و طغیان مجوئید .

چیزی را مقدم برخدا ندارید و خودتان مقدم برخدا نشوید . هوای نفس و مطلوب طبیعتان را خدابانید و بجای خدا قرار ندهید .

داخل این قلعه بشود از عذاب در امان می‌ماند . هدف مدارس اسلامی باید این باشد که جوانان لااله‌الاالله را از عمق دل بگویند خدا را اثبات کنند و او را موجد هستی بدانند و همه خدایان وهمی را که محصول خودپرستی است نفی کنند و در درون و در خارج وجود خود این خدایان را مغلوب و منکوب کنند . همچنین میتوان اجرای فروع دین و احکام را نظیر نماز ، امر بمعروف و قصاص هدف تربیت قرارداد .

۳) تقسیم هدفها بر اساس خودخواهی - خداخواهی

میتوانیم هدف را بر اساس خودخواهی و خداخواهی قراردادیم . برخی هدفها ناظر بر خود خواهی است برخی ناظر بر خداخواهی هدف اصیل اسلامی جلب رضای خدا است . بر اساس خود خواهی پاره‌ای تمایلات زیر هدف ما قرار میگیرند :

الف - تکاثر: وقتی ما از خداوند منصرف شویم مایلیم بر آنچه داریم متناوبا "اضافه کنیم . جمعیت هوادار و پیروان ، وسائل زندگی ، و ائـل نقل و انتقال ، تعداد دام ، تعداد باغها و مساحت کشتزار ما تا آنجا که ممکن است از دیگران فزونی گیرد .

شهرت و محبوبیت بیشتری پیدا کنیم . بر آثار و تالیفات خود از آن نظر می‌افزاییم که حجم بیشتری پیدا کند و محبوبیت بیشتری احراز کنیم . و این باطل است و نزد خدا

ای هواهای تو خدا انگیز

زین خدایان تو خدا بیزار
ج. استکبار: حالت و تمایل دیگر که
بر انسان هدف یابی می کند استکبار است و
اولین مستکبر شیطان است آنجا که سر به
سجده آدم نهاد و از اطاعت خدا رخ
بتافت و خودش را برتر دانست و استدلالی
کرد. و می فرماید:

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ
(۲۷)

هنگامی که به ملائکه گفتیم آدم را سجده
کنید همه سر به سجده بردند مگر ابلیس که
استکبار کرد، و از فرقه کافران گردید.
استدلال کرد من از او برترم مرا از نار
آفریدم ای او را از طین.

ما هم گاهی استدلالهایی بر اساس خود
برتر بینی می کنیم و از انجام عبادات
خودداری می کنیم. در حالیکه یکی از
هدفهای تربیت اسلامی تشویق جوانان به
خضوع و خشوع در پیشگاه خداوند است.

و: منت نهادن - معمولاً "وقتی ما
خدمتی به کسی می کنیم، انتظار داریم که
از خدمت ما بطور بارزی قدر شناسی کند.
و گاهی این خدمت را در حضور او بر زبان
می آوریم اگر منت نهادیم خلاف تربیت
اسلامی است خداوند می فرماید:

کسانیکه انفاق می کنند و بعد بر اثر این
انفاق منتی نمی نهند" و آزار نمیرسانند

مردشان نزد خداوند محفوظ است. برای
آنان خوفی نیست و غمگین نمیشوند (۲۸)
به رسول الله در ابتدای بعثت، خداوند
فرمود:

وَلَا تَمُنُّنَ تَعْمَمُكَتِرُ (۲۹)

منت مگذاور عوض افزون مخواه.

هرگاه ما بعد از خدمت که بکسی کردیم چنین
انتظار و همدفی داشته باشیم خلاف اسلام
هدفی برگزید ما میم.

این گرایشها و خواهشها که برشمرده شد
بر انگیزاننده هستند و ما را از هدف انسانی و
اسلامی دور می کنند و نظام تربیتی اسلامی
مطلوبش اینها نیست بلکه عکس اینهاست.

کوشش مستمری لازم است که مادر طی
عمر به مرحله ای برسیم که خدمت کنیم، از
آنجهت که خدا گفته و ایثار کنیم از آنجهت
که خدا گفته است. استکبار نداشته باشیم و
تواضع کنیم از آنجهت که خداوند امر کرده و
تعلیم و تربیت اسلامی به یک تعبیر همین
تحول از این خواسته های نفسانی به آن
چیزهایی است که مطلوب رب است.

۲۴) عنکبوت ۶۴/۲۹

۲۵) انعام ۱۰۲/۶

۲۶) قصص ۴/۲۸

۲۷) بقره ۳۴/

۲۸) بقره ۲۶۲

۲۹) مدثر ۶/۷۴